

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Miluše Doškové a soudců JUDr. Vojtěcha Šimíčka a Mgr. Radovana Havelce v právní věci žalobce **P. Č.**, proti žalované **České advokátní komoře**, se sídlem Praha 1, Národní 16, proti rozhodnutí žalované ze dne 30. 6. 2011, č. j. 1598/11, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 10. 10. 2013, č. j. 3 A 42/2012 - 43,

t a k t o :

- I.** Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 10. 10. 2013, č. j. 3 A 42/2012 - 43, **se** ve výroku II. **zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.
- II.** Ve zbytku **se** kasační stížnost **zamítá**.
- III.** Žalobci a žalované **se** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti **nepřiznává**.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobce podal ke Krajskému soudu v Brně žalobu, kterou se domáhal přezkoumání rozhodnutí žalované ze dne 30. 6. 2011, č. j. 1598/11, jímž bylo rozhodnuto o neurčení advokáta k poskytnutí právní služby. Krajský soud postoupil svým usnesením ze dne 23. 8. 2011, č. j. 30 A 85/2011 - 9, věc Městskému soudu v Praze jako soudu místně příslušnému. Proti tomuto usnesení brojil žalobce kasační stížností. Řízení o této kasační stížnosti bylo usnesením Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 3. 2012, č. j. 2 As 64/2012 – 14, zastaveno. Městský soud žalobce následně vyzval usnesením ze dne 4. 6. 2012, č. j. 3 A 42/2012 – 28, k zaplacení soudního poplatku ve výši 3000 Kč ve lhůtě sedmi dnů, načež žalobce požádal o osvobození od soudních poplatků. Městský soud usnesením ze dne 10. 10. 2013, č. j. 3 A 42/2012 - 43, žalobci požadované osvobození od soudních poplatků nepřiznal. Tento postup odůvodnil tím, že podaná žádost představuje zneužití tohoto institutu (s odkazem na ustanovení § 36 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, dále jen „s. ř. s.“).

Usnesení městského soudu napadl žalobce, dále jen „stěžovatel“ kasační stížností, v níž explicitně neodkázal na konkrétní zákonný důvod. Z obsahu kasační stížnosti je nicméně zřejmé,

že stěžovatelem jsou tvrzeny kasační důvody podle § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s. Právní subsumpce kasačních důvodů pod konkrétní písmena § 103 odst. 1 s. ř. s. je záležitostí právního hodnocení věci Nejvyšším správním soudem a nejde proto o nedostatek návrhu, který by bránil jeho věcnému projednání (srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 1. 2004, č. j. 2 Afs 7/2003 - 50, publikovaný pod č. 161/2004 Sb. NSS; všechna rozhodnutí zdejšího soudu jsou dostupná z www.nssoud.cz).

Stěžovatel proti usnesení brojí mnoha ne zcela srozumitelnými námitkami, z nichž je však patrné, že nesouhlasí se závěrem městského soudu o nepřiznání osvobození od soudního poplatku za podanou žalobu. Důvody, pro které městský soud nevyhověl žádosti o osvobození od soudních poplatků, považuje stěžovatel za nesrozumitelné, svévolné a osočující jeho osobu. Dále namítá, že odůvodnění soudního rozhodnutí není závazné, a proto nenahrazuje výrok rozhodnutí. Stěžovatel uvádí, že odepřít osvobození od soudních poplatků přes nedostatek prostředků je možné pouze tehdy, pokud je žaloba zjevně neúspěšná. Městský soud přitom uzavřel, že důvodem neosvobození je povaha sporů, které stěžovatel vede. Soud tímto svým postupem stěžovateli znemožňuje dosáhnout ochrany před „*podivnou činností*“ České advokátní komory. Stěžovatel dále namítá, že lhůta k zaplacení poplatku, kterou soud stanovil v délce tří týdnů je nepřiměřená, a to zejména proto, že městský soud ve svém usnesení uznal, že poměry stěžovatele odůvodňují osvobození od soudního poplatku. Závěrem stěžovatel upozorňuje, že poučení o opravném prostředku je vadné; kasační stížnost je podle jeho názoru nepřijatelná.

Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval otázkou přípustnosti kasační stížnosti; ze soudního spisu totiž zjevně vyplývá absence dvou podmínek řízení. Především nebyl zaplacen soudní poplatek za kasační řízení [§ 2 odst. 2 písm. b) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudních poplatcích“) a Položka 19 Sazebníku poplatků, který tvoří přílohu jmenovaného zákona] a stěžovatel též není zastoupen advokátem (§ 105 odst. 2 s. ř. s.). Z judikatury Nejvyššího správního soudu se však podává, že „*v řízení o kasační stížnosti proti usnesení krajského soudu o zamítnutí návrhu žalobce na osvobození od soudních poplatků není třeba trvat na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost ani na povinném zastoupení advokátem.*“ (rozsudek ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 – 37). Kasační stížnost je tudíž přípustná.

Na okraj pak Nejvyšší správní soud uvádí, že stěžovatelův názor o nepřijatelnosti kasační stížnosti proti usnesení o nepřiznání osvobození od soudních poplatků je nesprávný. Soud zde odkazuje na svou rozhodovací praxi (například rozsudek ze dne 12. 1. 2005, č. j. 7 As 40/2004 - 97), dle které rozhodnutí o nepřiznání osvobození od soudních poplatků nelze podřadit pod rozhodnutí, jímž se pouze upravuje vedení řízení [§ 104 odst. 3 písm. b) s. ř. s.], neboť tímto rozhodnutím se rozhoduje o podstatném procesním právu účastníka řízení.

Kasační stížnost je tudíž přípustná a Nejvyšší správní soud proto přezkoumal napadené usnesení v rozsahu podané kasační stížnosti (§ 109 odst. 3, věta před středníkem s. ř. s.) a z důvodů v ní uvedených (§ 109 odst. 4, věta před středníkem s. ř. s.). Ve věci přitom rozhodl bez nařízení jednání za podmínek vyplývajících z § 109 odst. 2, věty první s. ř. s.

Kasační stížnost není důvodná.

Z kasační stížnosti plyne, že až na jednu námitku brojí stěžovatel pouze proti výroku I. napadeného usnesení, tudíž proti výroku, jímž nebyl osvobozen od soudního poplatku za žalobu.

Individuální osvobození od soudních poplatků představuje procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživé finanční situaci, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona o soudních poplatcích. Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. pokud účastník doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi plné osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li proto zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne.

Podle judikatury Nejvyššího správního soudu musí být jedním z hledisek při rozhodování o přiznání osvobození od soudních poplatků vždy také posouzení případného svévolného uplatňování práva navrhovatelem. Nejvyšší správní soud zde odkazuje na svůj rozsudek ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 – 91, z něhož odkazuje na část argumentace: „*Má-li soud v každém jednotlivém případě vážit konkrétní specifické okolnosti žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuální poměry žadatele, musí se v rámci tohoto postupu zabývat i otázkou, zda žadatel neuplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem. Jakkoliv § 36 odst. 3 s. ř. s. oproti § 138 odst. 1 o. s. ř. výslovně nereprobuje osvobození účastníka řízení od povinnosti platit soudní poplatek v případě „svévolného uplatňování práva“, úvaha v naznačeném smyslu musí být imanentní součástí posouzení specifických okolností žádosti a individuálních poměrů žadatele a uplatní se tedy i v soudním řízení správním.*“ (Závěry tohoto rozsudku byly potvrzeny také usnesením Ústavního soudu ze dne 20. 7. 2010, sp. zn. I. ÚS 1556/10, dostupným na <http://nalus.usoud.cz>.)

Protože je Nejvyššímu správnímu soudu z jeho činnosti známo, že o podobných návrzích stěžovatele bylo zdejším soudem rozhodováno již v desítkách případů, je třeba vycházet z konstantní judikatury (například rozsudek ze dne 26. 7. 2011, č. j. 2 As 78/2011 - 27), podle níž „*dochází-li ze strany účastníka řízení ke zneužívání institutu osvobození od soudních poplatků, není možné mu tuto výhodu přiznat (...)* Na druhou stranu je však třeba zdůraznit, že každou žádost o osvobození od soudních poplatků je nutné s ohledem na okolnosti konkrétního případu pečlivě posoudit s tím, že rozhodnutí o nepřiznání osvobození od soudních poplatků z důvodu zneužití tohoto dobrodíní ze strany účastníka řízení musí být řádně odůvodněno.“ V nyní projednávaném případě je proto klíčové posouzení toho, zda městský soud dostatečně odůvodnil a konkretizoval, v čem spatřuje zneužívání institutu osvobození od soudních poplatků stěžovatelem. Nejvyšší správní soud má za to, že této své povinnosti městský soud dostal, neboť uvedl konkrétní důvody, pro které žádosti o osvobození od soudních poplatků nebylo v daném řízení možné vyhovět. Vedle počtu vedených sporů, což by samo o sobě ještě nemohlo svědčit o samoučelnosti stěžovatelových podání, městský soud poukázal na průběh tohoto sporu, který se podobá obdobným sporům vedeným stěžovatelem proti rozhodnutím žalované o určení, či o zrušení určení advokáta stěžovateli v různých právních věcech s tím, že stěžovatel v rámci prostředků procesní obrany zdůrazňuje jakékoli formální nepřesnosti v postupu žalované, lpí na formálním procesu jejich odstraňování, přičemž jeho snahou již není vyřešení samotného sporu, nýbrž neustálé zpochybňování jednotlivých úkonů žalované i soudu; tento postup přitom stěžovatel uplatňoval i v nyní řešené věci. Městský soud konstatoval, že původní smysl vedení pře ustupuje do pozadí a motivací pro další proces je tento proces samotný.

Nejvyšší správní soud s tímto náhledem městského soudu souhlasí. Nad rámec uvedeného je vhodné upozornit, že v dané věci se tento konkrétní spor zčásti odlišuje od sporů stěžovatelem s žalovanou běžně vedených, neboť jeho předmětem je rozhodnutí žalované, jímž mu advokát určen nebyl, nicméně průběh řízení a postup stěžovatele je obdobný jeho ostatním sporům. Advokát stěžovateli nebyl určen z důvodu, že žalobce odmítl reagovat na výzvu žalované k upřesnění jeho žádosti. Námitky, které stěžovatel uplatňuje, opět vyjadřují pouze nelibost vůči správnímu orgánu či soudu, nesvědčí o skutečných pochybeních, nýbrž pouze zdůrazňují domnělé formální nepřesnosti (tvrdí např., že žádal o osvobození pouze od jednoho

soudního poplatku, nikoliv od všech, proto výrok v množném čísle nemá oporu v podkladech), a je tak patrné, že úmyslem stěžovatele je skutečně pouze samotné vedení sporu, jenž by mu poskytl možnost polemizovat s názory žalované a kritizovat její postup, nikoliv snaha dospět k finálnímu řešení věci. Ačkoli již byl stěžovatel nesčetněkrát poučen, že místně příslušným soudem v řízeních proti žalované je Městský soud v Praze, žalobu opětovně podal u Krajského soudu v Brně, a v kasační stížnosti tvrdí, že žádné rozhodnutí příslušnost městského soudu neurčilo (ačkoli takových rozhodnutí obdržel desítky). Podobného rázu jsou i jiné spory stěžovatele, projednávané zdejším soudem i soudy krajskými. Tyto spory nejsou takového charakteru, že měly vztah k podstatným okolnostem stěžovatelovy životní sféry, netýkají se, a to ani nepřímě, jeho majetku, životních podmínek či jiných podobných záležitostí. Jde naopak o řízení vyvolaná stěžovatelovým zájmem o veřejné záležitosti a fungování veřejných institucí. Takové spory má stěžovatel plné právo vést, dává-li mu objektivní právo procesní možnosti tak činit, a musí v nich mít možnost účinně hájit svá práva. Není však důvod, aby náklady na jejich vedení (které je zásadně povinen hradit každý žalobce) za stěžovatele pravidelně nesl stát formou osvobození od soudních poplatků. Osvobození od soudních poplatků nemá být institutem umožňujícím nemajetným osobám vést bezplatně spory podle své libosti, nýbrž zajistit, aby v případech, kdy nemají dostatek prostředků, a přitom je na místě, aby soudní spor vedly (neboť jde o věc skutečně se dotýkající jejich životní sféry), jim nedostatek prostředků nebránil v účinné soudní ochraně (viz též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011 - 66, publikovaný pod č. 2601/2012 Sb. NSS). Takovou povahu však předmětná věc nemá.

Lze tak uzavřít, že z odůvodnění napadeného usnesení městského soudu je dostatečně patrné, že tento soud plně respektoval ustálenou judikaturu Nejvyššího správního soudu, založenou na premise, že ve výjimečných případech lze odůvodnit neosvobození od soudního poplatku zneužitím tohoto institutu, a to za podmínky, že toto odůvodnění bude dostatečně konkrétní, přesvědčivé a bude reflektovat konkrétní okolnosti každé věci (viz též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 8. 2010, č. j. 1 As 54/2010 – 29).

Nejvyšší správní soud dospěl k názoru, že usnesení městského soudu se dostatečným způsobem vypořádává s konkrétními okolnostmi daného případu, přičemž je konfrontuje s jinými případy soudních sporů vedených stěžovatelem, kde již byla svévolnost a účelovost jejich vedení dříve konstatována. Městský soud tak neustal na obecném konstatování o způsobu vedení sporů stěžovatelem, ale též vyložil, které konkrétní okolnosti nyní posuzovaného případu, jej řadí do kategorie sporů, v nichž lze po právu žalobci (stěžovateli) odeprít osvobození od soudních poplatků, pro které by jinak podmínky splňoval. Takový postup je tedy plně v souladu s požadavky judikatury k této otázce, jak byla konstatována výše.

Dále je třeba zdůraznit, že kasační stížností napadené usnesení městského soudu není rozhodnutím ve věci samé, kterým by bylo rozhodováno o stěžovatelově žalobě. Usnesení městského soudu se zabývá toliko posouzením, zda stěžovatel splňuje podmínky pro přiznání osvobození od soudních poplatků. Nejvyšší správní soud také pro úplnost dodává, že není zřejmé, proč stěžovatel namítá, že odůvodnění rozhodnutí nenahrazuje jeho výrok. V projednávané věci městský soud rozhodoval o stěžovatelově žádosti o osvobození od soudních poplatků a tomu také výrok kasační stížností napadeného usnesení odpovídá.

S ohledem na uvedené nelze než shledat kasační stížnost, pokud jde o veškeré námitky proti výroku I. napadeného usnesení, nedůvodnou.

Pokud jde o výrok II. napadeného usnesení, brojil stěžovatel proti lhůtě k zaplacení soudního poplatku stanovené v délce tří týdnů. Tu považuje zdejší soud za zcela adekvátní.

Předně nutno zdůraznit, že v případě této lhůty se jedná o lhůtu dodatečnou - náhradní, neboť poplatek za žalobu je splatný již dnem jejího podání (18. 7. 2011). Dále třeba připomenout, že v dosavadní judikatuře Nejvyššího správního soudu byly za příliš krátké označovány jediné lhůty výrazně kratší, jak ukazuje rozsudek zdejšího soudu ze dne 10. 4. 2008, č. j. 2 Afs 44/2007 - 73. Třítýdenní lhůta tak v posuzovaném případě nebyla příliš krátkou. Lhůta není nepřiměřeně krátká ani s ohledem na poměry stěžovatele, které městský soud uznal. Nejvyšší správní soud nevidí rozumný důvod k tomu, aby méně majetným žalobcům byly obecně ukládány delší lhůty k zaplacení soudního poplatku než žalobcům majetnějším. Ani z kasační stížnosti ostatně nevyplývá, že by jiná obvyklá lhůta pro zaplacení soudního poplatku mohla něco změnit na stěžovatelově schopnosti soudní poplatek zaplatit. Nelze se tedy se stěžovatelem ztotožnit, že by lhůta mu poskytnutá byla příliš krátká.

Pokud jde o tento výrok, upozorňuje zdejší soud na jiné pochybení městského soudu, které zjistil z úřední povinnosti (§ 109 odst. 4 s. ř. s.). Městský soud předmětným výrokem vyzval stěžovatele k zaplacení soudního poplatku ve výši 3000 Kč ve lhůtě tři týdnů, ačkoli, podle právní úpravy účinné v době podání žaloby, tj. dne 18. 7. 2011 (kdy vznikla stěžovateli poplatková povinnost), byla žaloba nebo jiný návrh na zahájení řízení ve věcech správního soudnictví proti rozhodnutí správního orgánu zpoplatněna částkou ve výši toliko 2000 Kč (položka 14a bod 2 písm. a) Sazebníku poplatků, který tvoří přílohu zákona o soudních poplatcích, ve znění účinném do 31. 8. 2011). Městský soud tak vycházel z právní úpravy účinné v době jeho rozhodování, kdy byl poplatek za žalobu stanoven skutečně částkou 3000 Kč. Konstantní judikatura nicméně zastává názor, že aplikace neúčinného znění právního předpisu je vadou natolik závažnou, že má za následek nezákonnost rozhodnutí o věci samé (srov. též rozsudek ze dne 19. 7. 2007, č. j. 7 Afs 126/2006 - 65).

Před vyslovením svých závěrů musel Nejvyšší správní soud v nyní projednávané věci vážit, zda se v případě výroku I. a II. napadeného usnesení jedná o vzájemně závislé výroky a dospěl k závěru, že nikoliv. V této věci se jedná pouze o jednostrannou závislost výroků, když jenom výrok II. je částečně závislý na výroku I, neboť, bylo-li by rozhodnuto o osvobození od soudního poplatku, tento výrok by ztratil smysl. Výrok II. však žádným způsobem nemohl ovlivnit rozhodování o nepřiznání osvobození od soudních poplatků (výrok I. napadeného usnesení tak není na výroku II. závislý).

Jelikož Nejvyšší správní soud shledal vadu toliko ve výroku II, na kterém výrok I. není jakýmkoli způsobem závislý, rozhodl o jeho zrušení a v této části též o vrácení věci městskému soudu k dalšímu řízení (§ 110 odst. 1, věta první, s. ř. s.). Pokud jde o výrok I. napadeného usnesení, jak to plyne ze shora popsaného, neshledal Nejvyšší správní soud kasační stížnost důvodnou, a proto mu nezbylo, než ji postupem dle ustanovení § 110 odst. 1, *in fine*, s. ř. s., v této části zamítnout.

O náhradě nákladů tohoto řízení bylo rozhodnuto dle ustanovení § 60 odst. 1 s. ř. s., ve spojení s § 120 s. ř. s., podle kterého, nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Měl-li úspěch jen částečný, přizná mu soud právo na náhradu poměrné části nákladů. Stěžovatel byl ve věci částečně úspěšný, když výrok II. napadeného usnesení Nejvyšší správní soud zrušil a věc vrátil městskému soudu k dalšímu řízení, a částečně neúspěšný, když ve zbytku byla jeho kasační stížnost zamítnuta. Posuzováno čistě z procesního hlediska, byli oba účastníci částečně procesně úspěšní. Jelikož však z povahy věci nelze určit míru procesní úspěšnosti obou účastníků, vycházel Nejvyšší správní soud z toho, že poměr této úspěšnosti je na obou stranách stejný; z toho pak nutně rezultuje závěr, že se žádnému z účastníků náhrada nákladů řízení před zdejším soudem nepřizná.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 28. listopadu 2013

JUDr. Miluše Došková
předsedkyně senátu